

บทที่ 2

สังคมวิทยาสมัยต้น

สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์ พยายามอธิบายชีวิตทางสังคม โดยใช้หลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ สำหรับการพัฒนาหลักการทางวิทยาศาสตร์มี ๒ ประเภทด้วยกัน คือ

- ก. ขึ้นอยู่กับความรู้ที่เป็นพื้นฐานอยู่เดิม
- ข. เกิดรวมกันเข้าเป็นสำนัก

ในประการแรก ยกตัวอย่างสังคมวิทยาในระยะเริ่มแรก ได้หลักการแนวความคิดส่วนหนึ่งมาจากปรัชญา ศิลปกรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ การปฏิรูปทางการเมือง ซึ่ง กองต์ (Comte) เองก็ได้ให้ชื่อวิชานี้ก่อนว่า Positive Philosophy ก่อนใช้คำ Sociology ส่วนสเปนเซอร์ ใช้คำ Synthesis philosophy

ในประการที่สอง การรวบรวมความคิดเข้าเป็นสำนัก ไม่ได้อาศัยแนวความคิดแต่เดิมเท่านั้น แต่ต้องการแนวความคิดใหม่ ๆ เนื้อหาเหตุผลมายืนยัน มีการวิจัย จัดระเบียบเนื้อหาให้เข้าเป็นหลักการ เป็นระบบซึ่งได้จากประสบการณ์ การสังเกต การค้นคว้า

อาจจะกล่าวโดยทั่วไปว่า ทฤษฎีทางสังคมวิทยาเริ่มแรกคือ พอลิทิฟริสมิก ออร์แกนนิซึม (Positivistic Organicism) แยกคำได้ดังนี้

ออร์แกนนิซึม คือ แนวความคิดจากปรัชญาคตินิยมที่อธิบายโลกในรูปของหุ่นจำลอง ของสิ่งมีชีวิต อธิบายโลก จักรวาล หรือทุกสิ่งให้มีส่วนต่าง ๆ เหมือนร่างกายมนุษย์ และในบรรดากส่วนต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และอยู่ภายใต้กฎแห่งความเจริญ และความเสื่อม แนวความคิดนี้จะต่อต้านประสบการณ์ การสังเกต

พอลิทิฟริสม์ อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่ความคิด การสันนิษฐานเข้ามาใช้ แต่หลักการของ พอลิทิฟริสม์ จะขัดแย้งกับออร์-

แกนต์ซิมม์ ที่ยอมรับข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ พอลิติฟริสม์ต่อต้านประเพณี
อุดมการณ์ ศิลธรรม ออร์แกนิซิมม์และพอลิติฟริสม์ จึงขัดแย้งกันตั้งแต่จุดแรกเริ่ม แต่ที่
รวมในระยะแรกเพราะต้องการที่จะได้ศึกษากฎเกณฑ์ระเบียบใหม่ ๆ ที่สุดการขัดแย้งกันก็
เนื่องจากเหตุผล และข้อโต้แย้งที่นักสังคมนิยมต่อมามีความเห็นต่างกันออกไป

การเติบโตทางฟิสิกส์ ทางเคมี ชีวะ การเกิดสถาบันต่าง ๆ ในอุตสาหกรรม
การศึกษาในศ.ต.ที่ ๑๙ สังคมศาสตร์ได้เกิดขึ้น มีหลักเกณฑ์เห็นได้เด่นชัด สังคมวิทยาจึง
เกิดขึ้นมาจากความเคลื่อนไหว ในเหตุการณ์ใน ศ.ต.ที่ ๑๙ นี้ ในแนวความคิดทางปรัชญา
พยายามที่จะรวมออร์แกนิซิมม์และพอลิติฟริสม์ เข้าด้วยกัน แต่ก็ล้มเหลว เพราะถ้าใช้วิทยา-
ศาสตร์เข้ากับสังคมก็ยากที่จะใช้ประเพณีต่าง ๆ อธิบาย แต่ถ้าไม่ใช้วิทยาศาสตร์กับสังคมก็
ยากที่ได้หลักการความคิดใหม่ ๆ เหตุผลต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมรายละเอียดอธิบายการวิ-
วัฒนาการ การพัฒนาต่าง ๆ ได้ ซึ่งใช้ระเบียบวิธีนี้ นักสังคมวิทยา เช่น ตอนนี (Tonnie)
เดอเคอิม (Durkheim) และพารีโต (Pareto) ได้สร้างมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์
หลายอย่าง เช่น การใช้สถิติเปรียบเทียบในการศึกษามากขึ้น จุดอ่อนของพอลิติฟริสม์คือ
ออร์แกนิซิมม์ ยิ่งเห็นชัดมากขึ้น โดยเฉพาะไม่สามารถจะอธิบายสภาพความขัดแย้งในระ-
หว่างคน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางสังคม ต่อมา ทำให้เกิดทฤษฎีทางสังคม คือ
ทฤษฎีความขัดแย้งขึ้น

แนวความคิดที่เราได้จาก พอลิติฟริสม์ ออร์แกนิซิมม์ คือ ให้ความคิดเกี่ยว
กับสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ โครงสร้างหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง
ของหน้าที่ทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ชนิดต่าง ๆ ของสังคม เช่น สังคมทหาร
สังคมอุตสาหกรรม สังคมที่มีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Gemeinschaft) สังคมที่มีความ
สัมพันธ์แบบทุติยภูมิ (Gesellschaft) สังคมพื้นบ้านหรือสังคมชาวไร่ชาวนา (Folk
society) สังคมแบบฆราวาส (secular society) สังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นแบบ
กลไก (Mechanical solidarity) สังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นแบบอินทรีย์ (Organic
solidarity) การวิวัฒนาการจากจุดเริ่มแรกผ่านขั้นต่าง ๆ และมีผลต่อส่วนต่าง ๆ

ของสถาบัน แนวความคิดดังกล่าวนี้ ในระยะต่อมา นักสังคมวิทยาหลายคนก็ยังนำเอาไปศึกษา โดยเอาพื้นฐานมาจากทฤษฎีพอลิทิฟิสิก ออร์แกนิซึม

พอลิทิฟิสิก ออร์แกนิซึม

สำนักแรกของสังคมวิทยา คือ พอลิทิฟิสิก ออร์แกนิซึม ในลัทธิออร์แกนิซึม (Organicism) ได้แนวความคิดจากปรัชญากรีก เช่น ได้จากลัทธิเพลโต ฟีโอเพลโต (Platonism, Neo-Platonism) ซึ่งต่อมาได้เป็นรากฐานของอภิปรัชญาของอริสโตเติล (Aristotelian Metaphysics) ลัทธิคตินิยมของไลบ์นิซ (Leibnitz) ที่พิจารณาโลกให้เป็นส่วนประกอบที่ซับซ้อนของบุคคล แต่ละบุคคลเป็นหน่วยหนึ่ง และไม่สามารถจะอยู่หน่วยเดียวได้ ตามกฎของความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน (Law of Continuity) ของไลบ์นิซ ซึ่งมาจากหลักเหตุผล ลัทธิคตินิยมของ จอร์จ เบิร์คเลย์ (George Berkeley) อธิบายความคิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เป็นแก่นกลาง ในลัทธิคตินิยมเชิงปรัชญาทั้งหมด เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติอธิบายในลักษณะเทววิทยา และให้เห็นว่าธรรมชาติสังคม ประวัติศาสตร์ เมื่อศึกษาแล้วจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้งกันเสมอ และในความสัมพันธ์ของสิ่งดังกล่าวนี้ เหมือนกับความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ที่มีชีวิต สังคมวิทยาในระยะเริ่มแรกให้แนวความคิดทางอินทรีย์ ในการศึกษาสังคม ประวัติศาสตร์ และอารยธรรม

พื้นฐานของสังคมได้จากลัทธิพอลิทิฟ โดยอาศัยความคิดขึ้นอยู่กับการประสบการณ์ เพราะวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ใช้สถิติการรวบรวมที่ได้จากการค้นคว้า สังเกต พอลิทิฟิซึมได้เริ่มแรกแยกจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ และแสวงหาความคิดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในโลก พยายามที่จะหารากฐานความคิดที่แน่นอน

สำนักอะตอมนิสต์ (Atomists) และโซฟิสต์ (Sophists) มีหลักการเข้าชั้น พอลิทิฟิซึม เช่น เดโมคริตุส (Democritus) ให้หลักความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดในธรรมชาติเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของอะตอมต่าง ๆ ซึ่งแยกจากกันไม่ได้ คุณสมบัติ

สมบัติต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับขนาด รูปร่าง การจัดรวมกันเข้าของอะตอม ความรัก ความเกลียด และสภาวะอารมณ์อื่น ๆ เป็นความเคลื่อนไหวของสสารต่าง ๆ ความรู้ได้จากการสังเกต และการแก้ไขสิ่งที่มองเห็นผิดพลาดแต่ประสบการณ์เดิม ความคิด คือ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาในจิต

หลักการที่ใกล้ชิดกับ พอลิทิฟริสม์ มากคือ สำนักโซพิสม์ ของกรีก ซึ่งได้ให้ความคิดเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยตรง ละทิ้งอภิปรายและเน้นในประสบการณ์ อธิบายความก้าวหน้าของอารยธรรมของมนุษย์ เริ่มกำเนิดในโครงสร้างของภาษา การใช้ชีวิตที่มีประโยชน์ มีคุณค่าทางสังคม วิธีการของโซพิสม์ ถือได้ว่าเป็นอิมพิริโค อินดักทีฟ (impirico-inductive) คือ ให้คำอธิบายต่าง ๆ ที่อาศัยประสบการณ์ การค้นคว้า ยกผลไปหาเหตุ และสรุปความคิดออกมา ซึ่งถึงปัญหาของชีวิตสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสอนให้ใช้ความรู้ประยุกต์ในชีวิตสังคมในการควบคุมตนเอง ให้ความรู้กับบุคคลทั่ว ๆ ไป มีหลักการเป้าหมายให้ทุกคนนำไปใช้ได้ เป็นศิลปะในการดำรงชีวิต เมื่อเอาหลักของ เดโมคริตุส และสำนักโซพิสม์มาใช้ ผลก็คือ ได้ขอบเขตของพอลิทิฟริสม์ที่สมบูรณ์

พอลิทิฟริสม์ ในสมัยใหม่

ผลงานของ ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) "Novum Organum" ปี ค.ศ. ๑๖๒๐ ได้อธิบายถึงอุปสรรคของการศึกษาความรู้และวิทยาศาสตร์ที่ยังไม่เจริญ ในหนังสือ "ความก้าวหน้าของการเรียนรู้" เบคอน ให้ความรู้ว่าจะแก้ไขปัญหาอุปสรรคของวิทยาศาสตร์ได้อย่างไร เบคอนได้ให้ความรู้ที่ใช้วิทยาศาสตร์ต่อมนุษย์ในลักษณะรูปธรรมมากขึ้น จำกัดมากขึ้น มีการสังเกต ค้นคว้า ทดลองต่อต้านอภิปราย ละทิ้งการได้ความรู้จากการรวบรวมประสบการณ์ ทั้ง ล็อค ฮูม และเบอร์คเลย์ ก็ได้เน้นถึงความสำคัญ ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อ แต่ดั้งเดิมจะแจ่มแจ้งก็ต่อเมื่อมีการทดสอบ

ในอังกฤษเองมีสำนักอรรถประโยชน์ หรือลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) คือ เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) (ค.ศ. ๑๗๔๘ - ๑๘๓๒) เป็นผู้ให้แนวความคิดทออลิทฟ ในทฤษฎีของ เบนธัม ถือว่า ความคิด จริยธรรม จิตวิทยา อาศัยบนรากฐานที่ว่า ความสุขย่อมมาก่อน สุขของมนุษย์ส่วนใหญ่คือ อรรถประโยชน์ (Utility) ผลงานที่สำคัญ คือ การเขียน "หลักเบื้องต้นของศีลธรรมและการออกกฎหมาย" (ค.ศ. ๑๗๘๔) เขาแย้งว่า มิใช่พิจารณาความรู้สึกในเรื่องอรรถประโยชน์เท่านั้นที่จะเหมือนสิ่งอื่น แต่สิ่งสำคัญบางอย่างต้องบวกเข้ามาคิดรวมด้วย นั่นคือ ความถูกต้อง ความเข้มของการกระทำนั้น ๆ และความบริสุทธิ์ หลักการของอรรถประโยชน์ใช้เป็นเครื่องมือวัดแรงกระตุ้นของคนได้ ถ้าแรงกระตุ้นเหล่านั้นมีเหตุผล เชื่อว่าจะนำไปสู่ผลประโยชน์ของบุคคลที่สอดคล้องกับของผู้อื่น ถ้าเป็นแรงกระตุ้นเลวร้ายก็จะนำไปสู่การแตกแยกในผลประโยชน์กัน เบนธัมและเพื่อนร่วมงานแนะนำให้ไปถึงการปฏิรูปการบริหาร และกฎหมาย ในรากฐานของอรรถประโยชน์ ตัวอย่างเช่น จุดมุ่งหมายของกฎหมายอาชญากรรมก็คือ ป้องกันอาชญากรรม ความสำคัญไม่ใช่อายุที่ว่า การลงโทษจะต้องรุนแรง แต่อยู่ที่ความยุติธรรมเหมาะสมกับประเภทอาชญากรรมหรือไม่ สมมติถ้าอาชญากรรมไม่ว่าประเภทใดก็ตาม ได้รับการลงโทษในสถานะเดียวกัน คณะลูกขุนไม่เพียงแต่จะปฏิเสธการตัดสินลงโทษในจำนวนผู้กระทำผิดที่มากขึ้นเท่านั้น แต่อาชญากรรมก็ยังกระทำผิดขึ้นอุกฉกรรจ์มากขึ้น ในหลักการของเบนธัมนี้ เป็นแนวความคิดเพื่อใช้ประกอบในการพิจารณา การทดสอบกฎหมาย และการบริหารงานของเจ้าหน้าที่

ลัทธิทออลิทฟ และการปฏิรูปสังคม

กอนต์ อองรี เดอ แซง ซิม็อง (Comte Henri de Saint Simon) ชาวฝรั่งเศส (ค.ศ. ๑๗๖๐ - ๑๘๒๔) เรียกได้ว่าเป็นบิดาของสังคมนิยม เขาเขียนหนังสือการปฏิรูปสังคม เป็นทหารเมื่ออายุ ๑๗ ปี เคยติดคุกในสมัยยุคทรราช โรเบสปีแยร์ แต่ได้ร่วมการปฏิวัติฝรั่งเศส (ค.ศ. ๑๗๘๔) ตลอดชีวิต เขาศึกษาปัญหาการปฏิรูปสังคม หนังสือ

ที่เขาเขียน มี "การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ใน ศ.ศ.ที่ ๑๔" "การจัดรูประเบียบขึ้นใหม่
ของสังคมยุโรป" "ระบบอุตสาหกรรม" เป็นต้น แชนท์ม็อง เห็นด้วยในการจัดระเบียบ
ขึ้นใหม่ของสังคมและสนับสนุนวิทยาศาสตร์ เขาเชื่อว่าความก้าวหน้าขึ้นอยู่กับวิทยาศาสตร์
ในสังคมสมัยใหม่คนเกียจคร้านได้รับการลงโทษ คนขยันได้รับความมั่งคั่งเป็นผลตอบแทน
ในสังคมอุตสาหกรรมคนที่มีประโยชน์จะเป็นผู้มีฐานะดี รูปรัฐทางเมืองใหม่ควรจำกัดอยู่ที่
การรักษาไว้ และการป้องกันการจัดระเบียบของอุตสาหกรรม ชาตินิยมของยุโรปจะค่อย ๆ
หายไป ศาสนาใหม่จะให้ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในโลก ออกุสต์ กองต์
ซึ่งถือว่าเป็นบิดาของสังคมวิทยา เป็นสานุศิษย์ของ แชนท์ม็อง และได้หลักการจาก แชนท์
ม็อง คัวย ผลงานของแชนท์ม็อง มีอิทธิพลต่อผู้ศึกษาในระยะต่อมามากมาย เช่น พรูดอง
(Proudhon), มาร์กซ์ (Marx), โอเวน (Owen), บลองซ์ (Blanc), จอห์น สจ๊วต
มิล (John Stuart Mill) และร็อดเบิร์ตัส (Rodbertus) เป็นต้น โดยเฉพาะ
โรเบอรัท โอเวน ชาวอังกฤษ (ค.ศ. ๑๗๗๑ - ๑๘๔๔) เป็นพ่อค้าเหล็กและอุตสาหกรรม
ความคิดของโอเวน เห็นได้จากหนังสือ "ทัศนะใหม่ของสังคม" เขาพยายามที่จะกำหนด
หลักว่าด้วยผลของสิ่งแวดล้อม และการศึกษาต่อการสร้างรูปแบบตัวอย่างของชุมชน จัด
ระเบียบของการร่วมมือกัน "สหกรณ์" ใต้นำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติเพื่อช่วยพื้นฐานของชุมชน
ให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

แนวความคิดของออกุสต์ กองต์ (Auguste Comte)

ออกุสต์ กองต์ ชาวฝรั่งเศส (ค.ศ. ๑๗๘๘ - ๑๘๕๗) ได้รับการยกย่องว่า
เป็นบิดาของสังคมวิทยาเป็นคนแรกที่ตั้งสังคมวิทยาเป็นศาสตร์อิสระ จัดระเบียบวิธีการ
ศึกษาสังคมวิทยา ซึ่งให้เหินถึงความสัมพันธ์ของวิชาสังคมวิทยากับแขนงวิชาต่าง ๆ และ
เห็นว่าการศึกษาปรากฏการณ์สังคมสามารถศึกษาโดยวิธีการเดียวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
ได้ เขาเห็นความจำเป็นที่สังคมศาสตร์ศึกษาสังคมมนุษย์ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และให้
ชื่อว่า "Social Physics" ต่อมาภายหลังในปี ๑๘๓๘ จึงใช้คำ สังคมวิทยา "Socio-

logy" ซึ่งเป็นศาสตร์ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ติดต่อกันระหว่างมนุษย์ "Science of human association" กองต์เองไม่ได้ให้หลักการใหม่ แต่ความสำคัญอยู่ที่ว่าเขาสามารถรวมเอาหลักการที่มีอยู่แล้ววิเคราะห์เปรียบเทียบเข้าด้วยกัน เอาปรัชญาและวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ด้วยกัน ซึ่งแนวการพัฒนาความคิดทางสังคมวิทยาที่อาศัยข้อเท็จจริง การสังเกต การค้นคว้าลักษณะธรรมชาติของความรู้ การจำแนก (Classification) ของปรากฏการณ์ทางสังคม และหาเอกรูปทางสังคม (Social uniformity)

กองต์ ให้หลักการศึกษาว่า ศึกษาเพื่อรู้ เมื่อรู้แล้วเพื่อทำนาย ทำนายก็เพื่อที่จะควบคุมต่อไป

ผลงานสำคัญของ กองต์ คือ เขียนหนังสือ กูร์ เดอ ฟิโลโซฟี โพลิตีฟ (Cours de Philosophie Positive) (ค.ศ. ๑๘๓๐ - ๑๘๔๒) หรือ The Positive Philosophy ได้วางหลักทฤษฎีว่าเป็นไปตามกฎที่สำคัญตามลำดับขั้น ๓ ขั้น ขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ของมนุษย์ กับ การกำหนดชนิดของสังคม

ก. เริ่มจากขั้นเทววิทยา (Theology) ขึ้นอยู่กับศาสนา พระเจ้า สังคมชนิดนี้เป็นสังคมที่ฝึกษัตริย์ ถือกษัตริย์เป็นพระเจ้า

ข. วิชาเป็นการเป็นขั้นอภิปรัชญาหรือนามธรรม (Metaphysics, abstract) ยกตัวอย่างได้จากเหตุการณ์ในยุคปฏิวัติฝรั่งเศส ปรัชญาแบบเหตุผลนิยมแพร่หลาย กองต์เห็นว่าขั้นนี้คือแนวความคิดสัญญาประชาคม (social contract) นำไปสู่หลักสิทธิธรรม-ชาติมีองค์การทางสังคมเป็นทางการ เกิดขึ้น สิทธิที่อ้างอิงว่ากษัตริย์มาจากพระเจ้าสมัยก่อนหมดความนิยมไป

ค. ขั้นที่ ๓ คือ ขั้นวิทยาศาสตร์ หรือพอลิตีฟ หรือเอมพิริเคิล (Empirical) การศึกษาเปรียบเทียบเป็นเนื้อหาสำคัญในการวิเคราะห์สังคม ที่เอาประวัติศาสตร์เข้ามาใช้ ใช้เหตุผล การสังเกต ค้นคว้าหาความสัมพันธ์ในบรรดาสาเหตุต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิด

ปรากฏการณ์นั้น ๆ ขึ้น เมื่อเข้ามาถึงขั้นนี้ ศาสตร์ทุกศาสตร์จะถึงขั้นที่เป็นศาสตร์อย่างแท้จริง การจัดระเบียบของสังคมจึงเป็นแบบอุตสาหกรรม นำเอาพลังธรรมชาติมาใช้ มีการคิดค้น ประดิษฐ์ต่าง ๆ

ตามลำดับขั้นทั้ง ๓ ดังกล่าว กองต์ เปรียบการก้าวหน้าในจิตบุคคล เริ่มจากรัยเด็ก เป็นแบบซึ่งมีความรู้ เชื่อทางศาสนา พระเจ้า และจะพัฒนาเป็นระยะที่ ๒ เมื่อถึงวัยรุ่น และระยะที่ ๓ ในวัยเจริญเติบโตเต็มที่ หรือแม้แต่ในรอบชีวิตของคนนักจิตวิทยาชาวสวิส ชื่อฌอง ปิอาเจต์ (Jean Piaget) อธิบายการได้รับการเรียนรู้ระเบียบของสังคมจากการอบรม (socialization) จะเริ่มจากกระบวนการแบบเทวธิปไตย (Theocracy) ก่อนแล้วเข้าสู่ขั้นอาวุโสธิปไตย (Gerontocracy) และถึงขั้นประชาธิปไตยในที่สุด

กองต์ อธิบายโครงสร้างสังคม หรือการจัดระเบียบสังคมว่า มีลักษณะ ๒ ประการ โครงสร้างสังคมที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงเป็นไปช้า ๆ หรือค่อนข้างคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง (statics) ดูความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ การจัดระเบียบสังคม และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (dynamics) ดูความก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลงของส่วนต่าง ๆ ของสังคมอย่างไรบ้าง กองต์ เห็นว่าสังคมมีส่วนประกอบด้วยหน่วยต่าง ๆ คือ บุคคล ครอบครัว และสังคม ในการศึกษาตัวบุคคล พฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานทางสังคม เป็นสิ่งถ่ายทอดตามชีววิทยา ศึกษาครอบครัวว่าเป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญทางสังคม รูปแบบทางสังคมอื่น ๆ เกิดขึ้นมาจากสถาบันทางครอบครัวทั้งสิ้น เช่น เผ่าพันธุ์ ตลอดจนถึงประเทศชาติ จนรวมถึงมนุษยชาติด้วย เชื้อชาติต่าง ๆ มาจากการค่อย ๆ พัฒนาจากครอบครัวเดี่ยว ทัศนะของกองต์ ในเรื่องสังคมไม่ใช่เป็นส่วนต่าง ๆ เท่านั้น แต่เป็นทั้งหมดของส่วนเหล่านี้ กองต์ เชื่อในความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เห็นว่าสังคมวิทยาสามารถให้มนุษย์ได้ใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ที่จะรู้จักวางแผนที่ดีได้ ในกรณีที่สังคมมีการแบ่งแรงงานมากเกินไป สังคมย่อมเกิดปัญหาขึ้น การใช้หลักวิทยาศาสตร์จะช่วยควบคุมสังคมให้เป็นระเบียบมากขึ้น

แนวคิดของเฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) (ค.ศ. ๑๘๒๐ - ๑๙๐๓) นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ ให้ความรู้สังคมวิทยาในแนววิทยาศาสตร์ ให้แนวความคิด "วิวัฒนาการของสังคม" ที่เขียนไว้ในหนังสือ First Principles ในปี ค.ศ. ๑๘๖๒ วิวัฒนาการ หมายถึง การรวมสิ่งต่าง ๆ ที่มีการเติบโตออกไปสู่ลักษณะอื่น ๆ เริ่มจากวิวัฒนาการในลักษณะ จากสิ่งง่าย ๆ มีส่วนรวมเหมือนกัน (Homogeneity) ไปสู่ลักษณะที่ซับซ้อน และแตกต่างกัน ออกไป (Heterogeneity) ทั้งนี้ ในการจัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ ของสังคม ที่เปรียบ เหมือนร่างกายมนุษย์ สเปนเซอร์ ให้ข้อคิดว่า

- ก. สังคมย่อมมีการเติบโต
- ข. ในความเติบโตนี้ ระยะต่อ ๆ มาทำให้มีความแตกต่างกันเกิดขึ้น
- ค. ส่วนต่าง ๆ ของสังคมต้องพึ่งพาอาศัยกัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน
- ง. เหมือนกับสิ่งมีชีวิตทั่ว ๆ ไป สังคมประกอบไปด้วยหน่วยต่าง ๆ
- จ. สังคมส่วนรวมอาจถูกทำลายได้ ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งถูกทำลายจะมีผลกระทบ กระเทือนต่อสังคมโดยส่วนรวม

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งที่สังคมและสิ่งมีชีวิตไม่อาจเปรียบเทียบกันได้อีกคือ

- ก. รูปร่างสังคมเป็นนามธรรม ส่วนรูปร่างทางร่างกายเป็นรูปธรรม หน่วยต่าง ๆ ของสังคมอาจอยู่กระจัดกระจายกันได้
- ข. หน่วยความร่วมมือต่าง ๆ ในสังคมถือว่าสำคัญ เช่น ภาษา การแสดงออกทางอารมณ์ ทางสติปัญญา ซึ่งให้การสะสมทางสังคม หรือมรดกทางสังคม
- ค. ความรู้สึกในร่างกายของบุคคลอยู่ในส่วนต่าง ๆ มีขอบเขตจำกัด แต่ในสังคมแพร่กระจายออกไป

เมื่อโครงสร้างของสังคมเติบโตขึ้น หน้าที่ต่าง ๆ ก็แบ่งแยกส่วนมากขึ้น ในสังคมง่าย ๆ การขึ้นต่อกันของส่วนต่าง ๆ อาจแลกเปลี่ยนหน้าที่กันได้ แต่เมื่อสังคมเจริญเติบโตก้าวหน้ามากขึ้น ส่วนต่าง ๆ มีหน้าที่เฉพาะ การแทนหน้าที่กันเป็นไปได้ยาก หรือไม่สามารถแทนที่กันได้เลย

ความแตกต่างของสังคม เริ่มแรกเห็นได้จากสภาพภายนอกแล้วพิจารณาจากสภาพภายในสังคม เช่น ในชั้นเริ่มแรกของสังคม ผู้เป็นใหญ่ในสังคมเป็นนักรบที่ทำหน้าที่ป้องกันศัตรูภายนอก ถือได้ว่าเป็นหน่วยสังคมที่โต้ตอบกับสภาพภายนอก ทาสเป็นผู้รับใช้ชนชั้นปกครอง เป็นเรื่องกิจการภายใน การจัดระเบียบของสังคมเหล่านี้มาจาก ๒ ชั้น ซึ่งในสังคมเล็ก ๆ ยังไม่มีปัญหาในเรื่องการจัดระเบียบมากนัก ในสังคมอุตสาหกรรมเปลี่ยนมาที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าปรากฏรูปขึ้นมา เมื่อสังคมเจริญเติบโตขึ้น หน้าที่ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ชั้นใหม่ ๆ ก็เกิดขึ้น ทำให้เกิดมีข้อขัดแย้ง มีปัญหาตามมาหลายประการ

ในสังคมต่าง ๆ ที่ได้ผ่านขั้นพัฒนาแล้ว แม้นแต่ในสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่ายที่สุดก็ต้องมีการจัดระเบียบชั้นใดชั้นหนึ่งในส่วนเหล่านี้ คือ

ก. การจัดระเบียบที่ทรงตัวไว้ภายใน แม้ว่าโครงสร้างทางด้านอุตสาหกรรมขยายออกไป แต่อาจจะไม่มีการแบ่งแยกหน่วยงาน หรือขยายตัวทางการเมืองก็ได้

ข. การจัดระเบียบโดยมีการแบ่งแยก โดยเมื่อส่วนต่าง ๆ ได้รวมกันเข้าแล้ว ส่วนเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นต่อกันและใกล้ชิดกันอีกต่อไป จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งแยกแรงงาน

ค. จุดเริ่มแรกของการจัดระเบียบที่เป็นปีกแผ่น พบได้จากตัวอย่าง เช่น เมื่อมีสงครามเกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ การจัดระเบียบของสังคมจะเป็นรูปรัฐบาลทหารขึ้น หรือรัฐบาลท้องถิ่นต้องขึ้นต่อรัฐบาลกลาง เพื่อความร่วมมือกันและป้องกันความขัดแย้งทางด้านอื่น ๆ

สเปนเซอร์ แนะนำว่าสังคมมีการจัดระเบียบในรูปซับซ้อนขึ้นมาเป็นลำดับ สังคมทหารมาก่อนสังคมอุตสาหกรรม สังคมทหารถือระบบภายนอกสำคัญเป็นอันดับแรก สังคมอุตสาหกรรมถือการจัดระเบียบภายในสำคัญ เพราะสังคมแบบทหารเน้นในเรื่องกำลังควบคุมที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีกันเพื่อต่อต้านสงคราม และเพื่อให้เกิดสันติภาพ ในสังคมแบบนี้ การสืบทอดอำนาจ ศาสนา ยังให้ความสำคัญต่อระบบทหาร ชีวิตขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ ทุกคนต้องร่วมมือกัน ในสังคมอุตสาหกรรมพาณิชย์ก็มีความสำคัญมากกว่าการทำสงคราม ในสังคมชนิดนี้สถาปนากองเมืองเป็นอิสระ เสรีภาพ ขยายไปถึงศาสนา และรูปอุตสาหกรรม ความสัมพันธ์

ระหว่างปวงชน และรัฐเปลี่ยนรูปไป กล่าวคือ ปวงชนมีหน้าที่รักษารัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมาย สังคม คือ เครื่องมือของการแสดงออกของบุคคล การร่วมมือกันเกิดขึ้นโดยสมัครใจไม่บังคับ สถาบันในทัศนะของสเปนเซอร์ จำแนกไว้ ๖ ประเภท

ก. สถาบันครอบครัว เริ่มพัฒนาโดยในยุคก่อนคำฝังถึงเชื้อชาติ ปัจจุบันเสรีภาพอยู่ในส่วนบุคคลที่จะเลือกได้ รูปแบบของครอบครัวพัฒนาจากการไม่แต่งงานเป็นกิจจะลักษณะ เป็นการมีสามี หรือภรรยาหลายคน จนถึงระบบการมีสามีหรือภรรยาคนเดียว

ข. สถาบันเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นการควบคุมทางสังคม ในระดับที่ง่ายที่สุด ให้ระเหียบความประพฤติของมนุษย์ก่อนที่รูปสถาบันของสังคม การควบคุมต่าง ๆ จะเกิดขึ้นแทนที่ในระยะต่อมา

ค. สถาบันเกี่ยวกับการเมือง วิวัฒนาการ เริ่มจากอนาธิปไตย (Anarchism) ผ่านหลายระดับ จนถึงประชาธิปไตยที่มีรัฐสภาเป็นสิ่งสำคัญ สถาบันทางการเมืองได้ทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมสังคม ซึ่งอาจได้มาจากการได้ชัยชนะในสงคราม และการเกิดขึ้นทำให้เกิดวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วของสถาบันทางการเมือง

ง. สถาบันเกี่ยวกับศาสนา เริ่มแรกจากความเชื่อ ความเข้าใจ ที่ไม่มีเหตุผลของคนในสมัยก่อน ดีความหมายของปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น เงา ความฝัน ไปในรูปที่เป็นบุคคลจริง ๆ ความกลัวผีเป็นพลังจิตใจที่สำคัญของศาสนา ค่อย ๆ วิวัฒนาการมาเป็นการบูชา กราบไหว้บรรพบุรุษ การเชื่อฟัง ปฏิบัติในหลักคำสอนในแต่ละศาสนา

จ. สถาบันเกี่ยวกับอาชีพ หน้าที่แต่เดิมมาจากการป้องกันเผ่าพันธุ์ เมื่อสังคมใหญ่โตขึ้น อาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากการแบ่งแยกแรงงานเป็นส่วนต่าง ๆ ตามความต้องการของสังคม

ฉ. สถาบันเกี่ยวกับเศรษฐกิจ วิวัฒนาการจากระบบทาสสู่ระบบศักดินา เจ้าขุนมูลนายสู่ระบบแรงงานโดยเสรี และที่สุดมีระบบสัญญาเกิดขึ้น

แนวคิดของเลสเตอร์ เอฟ วอร์ด (Lester F. Ward)

วอร์ด (ค.ศ. ๑๘๔๑ - ๑๙๑๓) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน นำเอาความคิดของ กองต์ และสเปนเซอร์ เข้ามารวมกันในผลงานของเขา

วอร์ด แบ่งความคิดของสังคมวิทยาออกเป็น ๒ ส่วน

ส่วนแรก อธิบายกำเนิดโครงสร้างสังคมกับหน้าที่ต่าง ๆ

ส่วนที่สอง อธิบายการนำสังคมศาสตร์เข้าใช้ปรับปรุงสังคม หรือมีการวางแผนทางสังคม

กำเนิดของโครงสร้างและหน้าที่สังคม วอร์ด ว่าการพัฒนาของสังคมเป็นการเติบโตเหมือนกับต้นไม้มีการแตกกิ่งก้านสาขา "Sympodial" กระบวนการเติบโตนี้มีลักษณะเป็นแบบ "Synthesis" คือ แต่ละส่วนที่เติบโตรวมกันเข้า ทำให้เกิดลักษณะใหม่ขึ้นมาแทนที่ วอร์ด ใช้คำ "Synergy" แทน มีความหมายคือ การเติบโตที่เป็นไปเองของสังคม

วอร์ด อธิบายสังคมวิทยาในสองที่คงที่ และในส่วนที่เคลื่อนไหวเช่นเดียวกับ กองต์ และสเปนเซอร์ โดยในส่วนที่เป็นการจัดรูปโครงสร้างของสังคม และภาวะสมดุล ให้เป็นส่วนที่คงที่ "synergy" หรือการร่วมมือกัน เป็นหลักการที่สำคัญที่สุดในการจัดรูปโครงสร้างสังคมที่จะประสบผลสำเร็จทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการขั้นต่าง ๆ เช่น การขัดแย้งกัน การต่อสู้กัน การเป็นปฏิปักษ์ ในที่สุดเข้าสู่สภาพร่วมมือ มีการจัดระเบียบขึ้น มีการผสมกลมกลืนในกลุ่มสังคมที่มีความแตกต่างกัน สำหรับในส่วนที่เปลี่ยนแปลงของสังคมจะสัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคม หลักพื้นฐาน ๓ ประการสำคัญ คือ

- ก. ความแตกต่างในศักยภาพ (ขุมความสามารถ)
- ข. การเปลี่ยนแปลงเพื่อรับสิ่งใหม่
- ค. กำลังความพยายาม

ซึ่งสังคมจะเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลง ด้วยพื้นฐานทั้ง ๓ นี้ สำหรับการควบคุมหรือการปรับปรุงสังคมโดยสถานะแรก รัฐเป็นหน่วยแสดงให้เห็นชัดถึงกระบวนการทางสังคม รัฐ

จะบริหารงานอย่างถูกต้องไม่ได้ถ้าปราศจากพื้นฐานแห่งความรู้ การศึกษาจะต้องเป็นพื้นฐานในการพิจารณาถึงการวางแผนหรือปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น

ไม่ว่าทั้ง กองต์ สเปนเซอร์ และวอร์ด เล็งเห็นความสำคัญในการวิเคราะห์สังคมทั้งสิ้น

กองต์ ให้สังคมคือ มนุษยชาติ แต่ไม่มีสิ่งใดที่เป็นตัวตน เห็นได้ชัดว่าเป็นหน่วยทางสังคมเดียวที่สามารถจะดำเนินไปได้ มนุษยชาติ รวมถึงที่มีชีวิต สิ่งที่ตายแล้ว รวมทั้งมนุษย์

สเปนเซอร์ เห็นว่าควรจะชี้เฉพาะมากขึ้น เขาให้นิยามว่าสังคมเป็นปวงชนอยู่ในอาณาเขตเฉพาะ มีลักษณะเหมือนกัน คำจำกัดความจึงไม่แตกต่างไปจากรัฐ

วอร์ด ยิ่งคลุมเครือมากขึ้น เขาสรุปสังคมเป็นสิ่งที่เป็นตัวตนรวมกันเข้าด้วยหลักการ "ความร่วมมือกัน" และมี "ความสมดุลย์" จากหลักของ วอร์ด มีลักษณะเป็นเรื่องของกลุ่มคนมากกว่า

วอร์ด ให้ความหมายของอารยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้ชัยชนะเหนือธรรมชาติด้วยวิธีการประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ เขาเองไม่ได้เป็นนักอนุรักษนิยม เช่น กองต์ ที่มองสังคมในลักษณะคิดค้น ในรูปมีวาระ สังคมที่มีอำนาจ และไม่เปลี่ยนแปลง หรือเป็นเช่นปัจเจกชนนิยม ดังสเปนเซอร์ ซึ่งตลอดเวลาอ้างถึง ชีวภาพของสังคมในหลักที่ขัดแย้งกับการออกกฎหมายเสมอ หลักการของ วอร์ด คือ การปรับปรุงสภาพทางสังคมโดยการนำปัญหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ "meliorism" เขากล่าวว่า รูปรัฐบาลแบบสังคมธิปไตย "Sociocracy" เข้มแข็งกว่า ัศตธิปไตย อมาคยธิปไตย ประชาธิปไตย หรือแม้แต่รัฐบาลที่ปกครองโดยชนชั้นมั่งคั่ง "plutocracy" สังคมธิปไตย ไม่ใช่เป็นสังคมนิยม เป็นที่ได้แย้งกันว่า ในขณะที่ปัจเจกชนนิยม ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน สังคมนิยมพยายามที่จะให้ความเท่าเทียมกัน แต่สังคมธิปไตย คำนี้ถึงความไม่เท่าเทียมตามธรรมชาติ และพยายามกำจัดออกไป ขณะที่ปัจเจกนิยมให้ผลประโยชน์ในบุคคลที่แสวงหาได้โดยอำนาจ

เล่ห์เหลี่ยม ความฉลาด ตำแหน่ง ซึ่งสังคมนิยมจะให้ผลประโยชน์เท่าเทียมกันทุกคน แต่สังคมชิบโตย จะให้ผลประโยชน์จำกัดในสัดส่วนตามวุฒิ คุณค่า ความสามารถ ที่กำหนด โดยรูปของความเท่าเทียมกันของโอกาสที่ได้แนวความคิดของ วอร์ด สรุปลงได้ว่า เขาให้ความคิดในแนวเสรีนิยม และพอลิทิฟิสม์ โดยนำเอาเหตุผลนิยม ใน ศ.ศ. ที่ ๑๘ มาเป็นหลัก

ออร์แกนิซึม ไม่ได้มาจากแนวความคิดของ กองต์ สเปนเซอร์ และวอร์ด เท่านั้น ตอนเนีย (Tonnies) และเดอเคิม (Durkheim) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน และฝรั่งเศส ยังให้ความคิดในออร์แกนิซึม ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมวิทยาจนถึงปัจจุบันไม่น้อยทีเดียว

แนวความคิดของ เฟอร์ดินานด์ ตอนเนีย (Ferdinand Tonnies) (ค.ศ. ๑๘๕๕ - ๑๙๓๖) ชาวเยอรมัน จบการศึกษาชั้นปริญญาเอก จากเยอรมัน ผลงานที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ "ชุมชนและสังคม" (ค.ศ. ๑๘๘๗) หรือเกไมน์ชาฟ และเกเซลชาฟ (Gemeinschaft and Gesellschaft) เขาได้แบ่งวิชาสังคมวิทยาออกเป็น ๓ หลักการ คือ สังคมวิทยาบริสุทธิ์ (Pure Sociology) สังคมวิทยาประยุกต์ (Applied Sociology) และสังคมวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ (Empirical Sociology) อาศัยการค้นคว้า ทดลอง สังเกต

ก. สังคมวิทยาบริสุทธิ์ หรือสังคมวิทยาทั่วไป พยายามให้การจัดระเบียบแนวความคิดของ "ปกติ" หรือ "แบบอุดมทัศน์" สำคัญต่อการอธิบาย เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่ต้องสังเกต ค้นคว้า

ข. สังคมวิทยาประยุกต์ หรือสังคมวิทยาที่เอาหลักการแนวความคิด ไปใช้ต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน หรือปรากฏการณ์ในอดีต ซึ่ง กองต์ มีความเห็นว่าการศึกษาดังกล่าวในจุดนี้ คือ ศึกษาประวัติศาสตร์ จึงศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสังคม

ค. สังคมวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ มีการพิสูจน์ ค้นคว้า โดยมีแนวความคิดจากสังคมวิทยาบริสุทธิ์ เป็นพื้นฐาน

ตอนนีย์ ได้ใช้หลักของเขาเหล่านี้ ในการศึกษาชุมชน แบบเกมินซ์ชาฟ และ เกเซลชาฟ

ข้อเท็จจริงของสังคม และความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวว่า เป็นผลจากเจตนา-
 รมณ์ของมนุษย์ ซึ่งเจตนาธรรม์ของบุคคลหนึ่ง มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เจตนาธรรม์ของกลุ่มอาจคงที่
 หรือเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีการกระทำเกิดขึ้นใหม่ การแสดงออกของเจตนาธรรม์จึงขึ้นอยู่กับ
 การคิดต่อกัน ตอนนีย์ ให้ทัศนะชนิดต่าง ๆ ของเจตนาธรรม์ไว้ ๒ อย่าง คือ เจตนาธรรม์ที่
 มีเหตุผล และเจตนาธรรม์ตามธรรมชาติ สังคมที่ซับซ้อนมีเจตนาธรรม์แบบเหตุผล เช่น มีความ
 สัมพันธ์ตามชนชั้น เรียกสังคมแบบนี้ว่า เกเซลชาฟ ส่วนสังคมที่สมาชิกรวมกันเป็นกลุ่มตาม
 สภาพธรรมชาติ เรียกสังคมแบบนี้ว่า เกมินซ์ชาฟ

ตอนนีย์ ชี้ให้เห็นหน่วยสังคม ๓ ชนิด คือ

- ก. ความสัมพันธ์ทางสังคม
- ข. กลุ่มคน
- ค. สังคม

หน่วยสังคมทั้งสามเกิดขึ้น โดยองค์ประกอบแห่งเจตนาธรรม์เป็นสำคัญ ตอนนีย์ ได้ใช้หลัก
 เค้นในเรื่อง ความสัมพันธ์ทางสังคม บุคลิกภาพ และจุดของการรวมกลุ่ม อธิบายถึงสังคม
 ๒ ชนิดที่แตกต่างกัน ดูจากตาราง

ลักษณะของสังคัม	ชนิดของสังคัม	
	เกโมไนซาฟ	เกเซลซาฟ
ความสัมพันธ์ทางสังคัมที่เด่น	ความสัมพันธ์เป็นแบบเพื่อนหรือเกี่ยวคองเป็นญาติหรืออยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน	มีสิ่งแลกเปลี่ยนตอบแทนใช้หลักเหตุผล
สถาบันกลาง	ครอบครัว กลุ่มญาติแบบขยาย	รัฐ เศรษฐกิจแบบนายทุน
การจัดระเบียบทางสังคัมในตัวบุคคล	ขึ้นอยู่กับตัวเอง	ขึ้นอยู่กับบุคคลโดยทั่วไป
รูปของความมั่งคั่ง	แสดงออกในรูปของที่ดิน	แสดงออกในรูปของเงินตรา
ชนิดของกฎเกณฑ์	กฎเกณฑ์จากครอบครัว	กฎของสัญญาต่าง ๆ
การจัดระเบียบของสถาบัน	ชีวิตครอบครัว ชีวิตในหมู่บ้านชนบท ชีวิตในเมืองเล็ก ๆ	ชีวิตในเมือง ชีวิตขึ้นกับหลักเหตุผล ชีวิตแบบสากล
การควบคุมสังคัม	การเห็นพ้อง วิถีประชา และจารีต ศาสนา	การผูกมัดตามสัญญา กฎหมาย มติมหาชน

ตอนนีย์ ให้การรวมตัวเป็นกลุ่มทางสังคัม คือ รูปร่างสังคัม ซึ่งเปรียบได้กับบุคคลที่มีเจตนาจะมีเหตุผล มีการแสดงออก มีจุดมุ่งหมาย การจัดบันทึกรฐานส่วนใหญ่ของ ตอนนีย์ คือ ระเบียบกฎหมาย และศีลธรรม ตามแนวความคิดการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะ

สังคมทั้งสองนี้ นักสังคมวิทยารุ่นหลัง เช่น เดอโค้ม ให้ความแตกต่างระหว่างสังคมที่มีความ
 ปึกแผ่นแบบกลไกกับสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นแบบอินทรีย์ ซึ่ง พาร์ก และ เรดฟิลด์ (Park &
 Redfield) ให้ความแตกต่างระหว่างสังคมแบบพื้นบ้าน หรือสังคมชาวไร่ชาวนา และสังคม
 แบบชราวาส

แนวความคิดของ เอมีลี เดอโค้ม (Emile Durkheim) (ค.ศ. ๑๘๕๕ - ๑๙๑๗)

นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ผลงานที่สำคัญได้เขียนไว้

- ก. การแบ่งแยกแรงงาน (ค.ศ. ๑๘๙๓)
- ข. กฎเกณฑ์และระเบียบวิธีการศึกษาแบบสังคมวิทยา (ค.ศ. ๑๘๙๕)
- ค. อัตตวินิบาตกรรม (ค.ศ. ๑๘๙๗)
- ง. รูปแบบเบื้องต้นของศาสนา (ค.ศ. ๑๙๑๒)

เดอโค้ม แบ่งประเภทของสังคมเช่นเดียวกับตอนนี่ย เขาให้ชื่อว่า เมคคานิเคิล หรือแบบ
 กลไก (Mechanical) และออร์แกนิก หรือแบบอินทรีย์ (Organic) สังคมแบบอินทรีย์
 เป็นสังคมที่ถือเอาเจตนารมณ์ของกลุ่มมีอิทธิพลในตัวบุคคล เป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ
 พื้นฐานทางสังคมของคนยังไม่แตกต่างกัน ในสังคมที่มีประชากรหนาแน่นขึ้น การแบ่งแรงงาน
 ย่อมมีมากขึ้นตามขนาด และความหนาแน่นของสังคมนั้น กฎเกณฑ์ สัญญา กฎหมายถือว่ามีความ
 สำคัญ เพื่อควบคุมความเป็นปึกแผ่นของสังคม เป็นสังคมแบบกลไก

การแบ่งแยกแรงงานมากเกินไป ทำให้สังคมเกิดความไม่เป็นระเบียบขึ้น สังคม
 มีอาการที่สื่อให้เห็นว่าเป็นโรคเช่นเดียวกับมนุษย์ คือ เกิดสภาพพยาธิวิทยา (pathological)
 เดอโค้ม ได้ชี้ให้เห็นความจริงทางสังคมนี้ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาควบคู่ไปกับความเป็นปกติของ
 สังคม (normal) ภาวะการขาดระเบียบของสังคม จากการแบ่งแรงงานมากเกินไป ทำ
 ให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ความวุ่นวายในวงการธุรกิจ ปัญหาเงินผิด
 เงินเพื่อ ความเสียหายทางเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจไม่มั่นคง และในขณะเดียวกันนี้ ถ้าขาด
 การปรับปรุงหน่วยต่าง ๆ ทางสังคม การแบ่งแยกแรงงานจะยุ่งเหยิงมากขึ้น เกิดการขัด-
 แย้งระหว่างเงินและแรงงาน ความแตกต่างระหว่างคนสองกลุ่มเพิ่มขึ้น เดอโค้ม เห็นว่า

รัฐ เป็นผู้ควบคุมความเป็นปึกแผ่นของสังคม โดยวิธีการออกกฎหมายออกมาใช้ แต่สัญญาต่าง ๆ จะทำโดยอาศัยพื้นฐานของอำนาจกฎหมายอย่างเดียวกันโดยไม่คำนึงถึงความสอดคล้องร่วมกันระหว่างคู่สัญญา โอกาสของความไม่เป็นระเบียบในสังคมน้อย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย เมื่อสัญญานั้น ไม่ได้ให้ความเป็นธรรมในทุกฝ่าย ความปลอดภัยและความผาสุกในปวงชนก็หมดไป ฉะนั้น การที่จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อความอยู่ดีของสังคม มิใช่ขึ้นอยู่กับรัฐ หรือ การออกกฎหมายใช้บังคับแต่อย่างเดียวกัน ต้องอาศัยความสอดคล้องเข้าด้วยกันของบุคคลในกลุ่มสังคมต่าง ๆ หรือระหว่างคู่สัญญาด้วย

ในหนังสืออัตตริบาตกรรม (suicide) (ค.ศ. ๑๘๘๗) เดอโคม ได้ใช้หลักการต่าง ๆ เช่น การสังเกต ค้นคว้า สถิติ เขาศึกษาการฆ่าตัวตายโดยอธิบายในแง่ความบกพร่องทางจิตที่เนื่องมาจาก การคิดสุรา เรือรัง จากพันธุกรรม จากสภาวะของอากาศ เป็นต้น เขาแบ่งการฆ่าตัวตายออกเป็น ๓ ชนิด ซึ่งเขาให้คำนิยาม "การฆ่าตัวตาย" ว่าเกิดขึ้นโดยเป็นผลทางตรงหรือทางอ้อม จากการกระทำของผู้รับเคราะห์เอง

ผลทางตรง เช่น การฉีดโปแตสเซียมเข้าร่างกาย

ผลทางอ้อม เช่น การดื่มสุรามาก ๆ ในระยะเวลาอันนานทำให้ถึงแก่ชีวิตได้

การฆ่าตัวตาย ๓ ชนิด เดอโคม แบ่งไว้ดังนี้

๑. การฆ่าตัวตายแบบอีโกอิสติก (Egoistic suicide) เนื่องจากปัญหาของตัวผู้รับเคราะห์เอง เช่น มีสาเหตุมาจากปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

ก. ศาสนา ผู้นับถือแคธอลิกฆ่าตัวตายน้อยกว่า ผู้นับถือโปรเตสแตนต์

ข. อายุ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มฆ่าตัวตายน้อยกว่าคนอายุน้อย

ค. การศึกษา ผู้มีการศึกษาคือ ฆ่าตัวตายมากกว่าผู้ด้อยการศึกษา

ง. เพศ เพศชายมีการฆ่าตัวตายมากกว่าเพศหญิง

จ. ที่อยู่ ในเมืองมีการฆ่าตัวตายมากกว่าในชนบท

ฉ. สถานภาพทางสังคม ทหารมีการฆ่าตัวตายมากกว่าพลเรือน

ข. การสมรส

- คนโสด แม่ม่าย ผู้หย่าร้าง มีการฆ่าตัวตายมากกว่าผู้สมรส
- การฆ่าตัวตายจะสูงในรายที่ไม่มีบุตร มากกว่าในรายที่มีบุตร

ข. ภูมิอากาศ การฆ่าตัวตายมีสูงในฤดูร้อนมากกว่าในฤดูหนาว

ฅ. ในรายที่มีการเจ็บป่วยทางจิตจะมีการฆ่าตัวตายสูงมากกว่าผู้มีจิตปกติ

ญ. ภาวะสงคราม หรือภาวะวิกฤตการณ์ทางการเมือง อัตราการฆ่าตัวตายจะต่ำกว่าเวลาปกติ

๒. การฆ่าตัวตายแบบอัลtruistic suicide (Altruistic suicide) เกิดขึ้น

เนื่องจากมีอุดมการณ์ มีการเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม หรือคำนึงถึงความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม ไม่ได้คำนึงถึงตนเองแบบประเภทแรก การฆ่าตัวตายแบบอัลtruistic นี้ยังแบ่งเป็น

- ก. แบบบังคับ ในอินเดียแม่ม่ายถูกบังคับให้กระโดดลงกองไฟ เมื่อสามีได้ตายไปแล้ว
- ข. แบบเลือกได้ การทำฮาราคิรี เพื่อรักษาเกียรติ
- ค. แบบเซมิงตัง พระเวียดนามเผาตัวเองประท้วงการเมือง

๓. การฆ่าตัวตายแบบอโนมิก (Anomic suicide) การฆ่าตัวตายประเภท

นี้เกิดขึ้น เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สภาพปกติของสังคมถูกกระทบกระเทือน ขาดบังคับฐานทางสังคม มีช่องว่างเกิดขึ้นระหว่างเป้าหมายและความเป็นจริง เคอโคมี เห็นว่าความคาดหวังมีความสำคัญยิ่งกว่าความเป็นจริง และถือว่ามียุทธิต่อพฤติกรรมของบุคคล ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากบุคคลที่เราเรียกว่า marginal man ไม่ได้รับการยอมรับทางสังคมอย่างเต็มที่ในสังคมใหม่ และตนเองก็ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมเดิมของตนได้ เช่น ในกรณีชนกลุ่มน้อย ชาวจีน ชาวญี่ปุ่น ที่เข้าไปอยู่ในสหรัฐอเมริกา พวกนี้จะมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงกว่าคนผิวขาว

การฆ่าตัวตายแบบนี้ เห็นได้จากสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แต่คนไม่พอใจกับความเจริญเช่นนี้ เกิดปลงและรู้สึกว้าชีวิตไม่แน่นอน ไม่มีความหมาย

เดอโค้ม เห็นว่าในกิจการสังคมใด ๆ ก็ตาม ศาสนาย่อมมีผลเกี่ยวข้องรวมอยู่ด้วยทั้งสิ้น ทุกสังคมมีการแบ่งแยกระหว่างสิ่งที่เป็นไปเหนือธรรมชาติปรากฏไม่บ้อยกับสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ ประสบการณ์ต่าง ๆ เดอโค้ม ได้เขียนไว้ในหนังสือรูปแบบเบื้องต้นของศาสนา ส่วนในหนังสือกฎเกณฑ์และระเบียบวิธีการศึกษาแบบสังคมวิทยา เดอโค้ม ได้อธิบายถึงความเป็นปึกแผ่นในสังคมเนื่องมาจากการรวมความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคล ก่อให้เกิดการจัดรูประเบียบและชีวิตสังคม เขาริเคราะห์ความมั่นคงหรือความเป็นปึกแผ่นของสังคม มีการรวบรวมสถิติ ศึกษาความจริงทางสังคม ซึ่งมีทั้งพยาธิสภาพ และสภาพปกติ เดอโค้ม ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาข้อเท็จจริงของสังคม โดยอาศัยวิธีการตามแบบวิทยาศาสตร์ แนวความคิดของโรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield) (ค.ศ. ๑๘๘๗ - ๑๙๔๘) เกิดที่ชิคาโก ได้ปริญญาเอกทางมานุษยวิทยา และภายหลังได้เป็น chairman ของภาคมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยชิคาโก ผลงานที่สำคัญได้เขียนหนังสือหลายเล่ม เกี่ยวกับการศึกษาวฒนธรรมของเม็กซิกัน ในที่ราบตอนใต้ของเม็กซิโก สิ่งที่เขาศึกษาคือ ลักษณะหัวเลี้ยวหัวต่อของความเปลี่ยนแปลง หรือความก้าวหน้าของชุมชนที่เริ่มจากชุมชนชนบทไปสู่ชุมชนเมือง เขาได้ให้ลักษณะของชุมชนที่แยกตัวไว้ว่า มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมเหมือนกัน มีการยึดมั่นร่วมกันที่จุดเดียวกัน การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับบุคคล สถาบันที่คุ้นเคยกันมีความสำคัญ สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความสำคัญการแสดงออกได้จากพิธีกรรม ความเชื่อและทัศนคติ ซึ่งเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ สังคมแบบกสิกรรม จะมีลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อสังคมเติบโตบ้านเมืองขยายออก การเปลี่ยนแปลงของลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปในทางตรงข้าม

เรดฟิลด์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ๔ ชุมชนดูความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม คือ สังคมที่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ตามลักษณะเผ่าพันธุ์ (Tusik) สังคมกสิกรรม ชาวนา (Chan Kom) สังคมเมืองเล็ก (Dzitas) และสังคมเมืองใหญ่ (Merida) ชุมชนจะค่อย ๆ

ลดการแยกตัว ความเหมือนกันทางพื้นฐานทางวัฒนธรรมค่อย ๆ เจริญเติบโตขึ้น ความไม่เป็นระเบียบมีมากขึ้น เกิดปัจเจกนิยม มีการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้น ในสังคมเผ่าพันธุ์เศรษฐกิจไม่ขึ้นกับเมือง มีการต่อต้านวิถีการดำรงชีวิตแบบเมือง ในระดับสังคมแบบกลไกยอมรับวิถีการดำรงชีวิต เมืองมากขึ้น แต่ก็ยังเกิดภาวะความตึงเครียดขึ้น เนื่องจากชนชั้นและผิว (สเปน กับอินเดียน และในสังคมเผ่าพันธุ์วัฒนธรรมจะเป็นรูปของอินเดียนโดยแท้) ส่วนในเมือง การแบ่งแรงงานมีมากขึ้น ความแตกต่างระหว่างเพศลดน้อยลง ความร่วมมือลดน้อยลงไป ในครอบครัวอำนาจของพ่อและแม่ลดน้อยลงไป ศาสนาค่อย ๆ ลดความสำคัญไปด้วย ผู้ไม่นับถือศาสนามีมากขึ้น

การศึกษาของเรคฟีลด์ ให้ความสำคัญในทฤษฎีของอารยธรรม เขาใช้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เข้าศึกษาการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์จากชั้นง่าย ๆ ไปสู่เมือง เมืองทำให้ได้คุณลักษณะใหม่ เรคฟีลด์ ศึกษาสังคมเล็ก ๆ ที่ไม่รู้หนังสือ มีความเป็นปึกแผ่น ศิลธรรมเป็นระเบียบที่สำคัญ สังคมนี้อาจถือเอาการจัดระเบียบของศิลปธรรมสำคัญเหนือการจัดระเบียบทางด้านเทคนิควิทยา อารยธรรมหรือความเจริญก้าวหน้าที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศิลปธรรม และเทคนิค เรคฟีลด์ ใช้ทฤษฎีวัฒนธรรมเล่าอธิบายในแง่ประวัติศาสตร์ และอธิบายโดยอาศัยหลักทางวิทยาศาสตร์